

درنامه و نکات مهم مطالعات اجتماعی نهم

خانواده و جامعه (فصل ۱۰)

آرامش در خانواده (درس ۲۰)

دیر: صفوی

فارس - جهرم

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

خانواده مطلوب ← خانواده ای که بتواند وظایف خود را به خوبی انجام دهد.

خانواده ای که دچار آسیب شده است:

خانواده ای که نتواند به خوبی وظایف خود را انجام دهد.

در چنین حالتی: رابطه خانواده با دیگر نهادهای جامعه دچار مشکل می شود.

و در نهایت، آسیب به همه جامعه سرایت می کند.

اولین گام در راه تشکیل یک خانواده سالم، دقت در انتخاب همسر است.

شروع زندگی مشترک

یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود، انتخاب صحیح همسر است.

اگر افراد برای انتخاب همسر فقط بر معیارهای نادرستی تکیه کنند، مثلاً فقط:

❖ زیبایی ظاهری

❖ ثروت همسر

را در نظر بگیرند، احتمال اینکه در زندگی خانوادگی با شکست روبه رو شوند افزایش می یابد.

برای زندگی خوب و با سعادت ، افراد باید در انتخاب همسر به تناسب و همگونی خود با طرف مقابل توجه نماید.

از دیدگاه اسلام ، مهم ترین عاملی که باید در همسر گزینی به آن توجه کرد ، ایمان و اعتقادات دینی افراد است.

اسلام بر اصالت خانواده نیز تاکید دارد:

✚ یعنی فردی که به عنوان همسر انتخاب می شود ، در خانواده ای صالح و اهل ایمان و تقوا پرورش یافته باشد.

اگر جوانان همسر خود را با همفکری و حمایت خانواده ها انتخاب و از تجربه های آنان استفاده کنند، از بروز بسیاری ناسازگاری ها جلوگیری می شود.

سازگاری زن و شوهر در خانواده

یکی از مهم ترین اهداف ازدواج، برقراری آرامش و محبت بین زن و شوهر است.

پس از ازدواج :

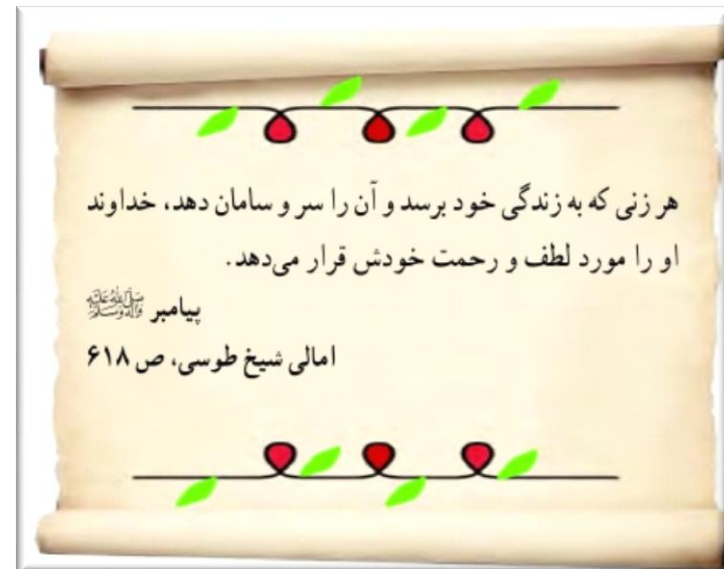
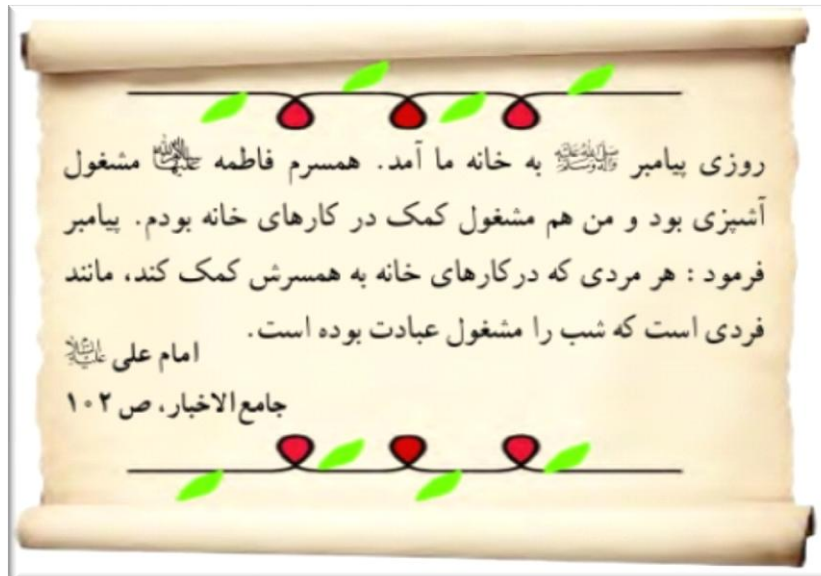
زن و شوهر باید یاور هم باشند.

با همدلی و کمک به یکدیگر ، محبت و آرامش در خانواده برقرار کنند.

یک همسر خوب باید:

با وظایف و مسئولیت های خود به خوبی آشنا باشد

و علاوه بر آن بر انجام دقیق آن ها ، شریک زندگی خود را در انجام مسئولیت هایش ، یاری کند.

فرزندان ، گرما بخش خانواده

یکی از عواملی که موجب امنیت و ثبات خانواده و گرمی و نشاط آن می شود ، وجود فرزندان است.

عقیده برخی روانشناسان در مورد چند فرزندى در خانواده :

- افزایش تجربه اجتماعی شدن
- افزایش رشد اجتماعی کودکان
- در این نوع خانواده ها کودکان هم بازی دارند.
- رقابت و بازی ها و دعوای کودکان همه در رشد و اجتماعی شدن کودک موثر است.
- کودکان در این خانواده ها از خواهر و برادر الگو برداری می کنند.

علاوه بر همه این موارد:

- ❖ افرادی که برادر و خواهر دارند در آینده از ارتباطات وسیع تر خانواده لذت می برند.
- ❖ از حمایت و محبت برادر و خواهر برخوردارند.
- ❖ و فرزندانشان نیز از داشتن عمو و خاله و دایی و عمه برخوردارند.

؟ در فصل چهارم با پیامدهای کاهش رشد جمعیت و سیاست‌های جمعیتی* که برخی کشورهای جهان برای افزایش فرزندآوری اتخاذ کرده‌اند، آشنا شدید. در دو دهه اخیر، در کشور ما نرخ باروری کل* همواره سیر نزولی داشته است و این کاهش، تهدیدی برای کشور محسوب می‌شود؛ زیرا کشور با خطر پیری و جایگزین نشدن جمعیت روبه‌رو خواهد شد.

حقوق و تکالیف والدین و فرزندان

با تشکیل خانواده حقوق و تکالیفی بر روابط زن و شوهر حاکم است.
با تولد فرزندان حقوق و تکالیف متقابلی بین والدین و فرزندان به وجود می آید.

پدر و مادر مکلف اند سرپرستی کودک را بر عهده بگیرند
و نیازهای مادی و معنوی فرزندان را رفع کنند.

وظایف فرزندان نسبت به پدر و مادر

✚ در هر حال به آن ها احترام بگذاریم.

✚ فرزندی که پدر و مادر از او راضی نباشند،

از رحمت خدا دور می شوند.

✚ اطاعت از والدین ، رعایت اخلاق خوش

و خود داری از بی احترامی به آن ها در هر شرایطی

واجب است.

✚ اطاعت از والدین تنها در صورتی جایز نیست

که به گناه و نافرمانی از خدا دستور دهند.

به فرزندان احترام بگذارید و با آداب و روش
پسندیده با آنها معاشرت کنید.

رسول خدا ﷺ

بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۱۴

... و به پدر و مادر نیکی کنید. اگر یکی از آن دو یا هر دو آنان به سالخوردگی رسیدند و این
در حالی است که نزد تو هستند، (کوچکترین) سخنی که نشانگر ناراحتی و رنجش است به آنان
مگو و با پرخشگری آنان را از خود مران و زیبا و شایسته با آن دو سخن بگو. از سر عطف و
دلسوزی با آنان مهربان و فروتن باش و بگو پروردگارا همان طور که آنها مرا در کودکی پرورش
دادند (و با من مهربان بودند) به آن دو رحم کن.
سوره اسراء، آیات ۲۳ و ۲۴

قرآن کریم

چگونگی ارتباط بهتر با خانواده

یکی از عوامل کاهش دهنده ناسازگاری ها در خانواده: ایجاد رابطه صحیح و مناسب اعضای خانواده با یکدیگر است.

وجود اختلاف در نظر و سلیقه فرزندان با هم و با والدین، تا حدی طبیعی است.

این اختلاف نظر یا ناسازگاری به علت آشنایی فرزندان با محیط و گروه های مختلف در جامعه است که دارای هنجارها و ارزش های متفاوت با خانواده است.

اما همین اختلاف نظر ها اگر به خوبی مدیریت شود، می تواند به رشد فکری و انسجام بیشتر اعضای خانواده کمک کند.

فرض کنید برای شما مشکلی در خانواده

پیش آمده است.

به منظور ایجاد یک ارتباط خوب با دیگر

اعضای خانواده:

➤ شروع یک گفت و گوی صمیمی تا حل

شدن مشکل میان شما با و پدر و مادر یا

خواهر و برادرتان به موارد (۱ تا ۱۲) توجه

نمایید.

۱- هنگام ایجاد مشکل در خانواده، باور داشته باشیم که بسیاری از مشکل‌ها با ارتباط و گفت‌وگوی صحیح قابل حل شدن هستند. حتی هنگامی که مشکل خاصی نیز میان ما و اعضای خانواده وجود ندارد، سعی کنیم وقتی را برای صحبت با آنها و شنیدن حرف‌هایشان اختصاص دهیم، مخصوصاً والدینمان که ما عزیزترین افراد برای آنها هستیم.

۲- در هنگام صحبت مخصوصاً با پدر و مادر، حتماً احترام آنها را حفظ کنیم.

۳- برای ارتباط صحیح با دیگران، پیام‌هایمان را به شکل کامل منتقل کنیم. یعنی مشکلمان را دقیق و کامل بیان کنیم و احساس خودمان را نیز نسبت به آن، مطرح کنیم.

۴- شرایط شنونده را در نظر بگیریم؛ مثلاً وقتی که فرد مقابل خسته است یا الان وقت کافی ندارد یا ذهن او به شدت به مسئله دیگری مشغول است، مشکل خودمان را مطرح نکنیم.

۵- هنگامی که عصبانی یا شدیداً ناراحت هستیم، صبر کنیم تا کمی آرام شویم، سپس با اعضای خانواده صحبت کنیم.

۶- هنگام ارتباط، از مسخره کردن، تحقیر و طعنه زدن اجتناب کنیم. این امر سبب می‌شود تا شنونده ناراحت شده و دیگر به خوبی و دقت به حرف‌های ما گوش نکند.

۷- سعی کنیم قبل از مطرح کردن مشکل، به راه‌های متفاوت فکر کنیم و آنها را پس از طرح مشکلمان، پیشنهاد دهیم.

۸- در مسائل و مشکلات جدی، از فرد بزرگ‌تر خانواده، مانند والدین یا برادر یا خواهر بزرگ‌تر، کمک بگیریم.

۹- مشکلات و مسائل خانواده خودمان را، تا جای ممکن در خانه حل کنیم و از بازگو کردن آنها به دیگران خودداری کنیم.

۱۰- در موارد نیاز و حل نشدن مشکل میان اعضای خانواده، حتماً از صاحبان تجربه و بزرگ‌ترهای فامیل و مشاوران متعهد و متخصص نیز استفاده کنیم.

۱۱- صبر و توکل به خدا، یاری‌رسان ما در تمام مسائل و مشکلات احتمالی ما در زندگی است.

۱۲- باور داشته باشیم که خانواده‌مان، دلسوزترین و گرم‌ترین کانونی است که در آن بوده و خواهیم بود و همیشه همه اعضای خانواده را مانند اعضای یک پیکر و یاری‌رسان هم، بدانیم.

انجام کاربرگ ۱۵ لازم و ضروری است.

کاربرگ شماره ۱۵

سازگاری والدین و فرزندان

۱- الف - جدول زیر را کامل کنید. چند مورد از انتظارات مهمی را که والدین از شما و شما از والدین خود دارید، بنویسید.

انتظارات والدین از من	انتظارات من از والدین
* آنها از من می‌خواهند.....	* من انتظار دارم.....
*	*
*	*
*	*
*	*

ب - جدولی را که کامل کرده‌اید، به پدر و مادرتان نشان دهید. آیا انتظارات والدین را درست نوشته‌اید؟ درباره انتظارات متقابل با خانواده گفت‌وگو کنید.

۲- ایلیا دوست دارد روزهای تعطیل با دوستانش به گردش برود. والدین ایلیا نگران سلامت اخلاقی این معاشرت‌ها و مواجه شدن او با محیط‌ها و عقاید و ارزش‌های مخالف ارزش‌های خانواده هستند. پیشنهاد شما برای حل این مسئله به طوری که انتظارات هر دو طرف برآورده و رعایت شود، چیست؟

فعالیت

۱- کاربرگ شماره (۱۵) را انجام دهید.

۲- در کلاس، به گروه‌های دو یا سه نفره تقسیم شوید. سپس با نظارت و راهنمایی معلم خود، هر گروه یک مشکل فرضی را تصور کند. در هر گروه، یک نفر نقش مادر یا پدر و دیگری، نقش فرزند یا فرزندمان را بر عهده بگیرند. با توجه به توصیه‌های بیان شده در این درس برای ایجاد یک گفت‌وگوی صحیح، سعی کنید مشکل را با گفت‌وگو حل کنید. پس از اجرای هر گروه در کلاس، دیگر دانش‌آموزان پیشنهادات خودشان را درباره آن اجرا و به اشتراک بگذارند.

۳- به نظر صاحب‌نظران، تک‌فرزندی چه پیامدهای نامطلوب فردی و اجتماعی دارد؟

۴- کاهش نرخ باروری در کشور مادر آینده چه پیامدهای نامطلوبی در اقتصاد یا جامعه خواهد داشت؟ دست‌کم به سه مورد اشاره کنید.

۳- روند اجتماعی شدن کندتر از فرزندانی پیش می‌رود که خواهر و برادر

دارند. احساس تنهایی و نداشتن هم‌بازی در کودکی - احساس تنهایی

و بدون حامی در بزرگسالی - توجه و نگرانی بیش از حد پدر و مادر نسبت

به فرزند - وابستگی شدید به والدین و ناسازگاری با جامعه و...

۴- جامعه از داشتن نیروی جوان و فعال محروم شده، پیشرفت و تولید علم

آن چنان که باید صورت نمی‌گیرد. نیروهای جوان باید چند برابر ظرفیت

خود فعالیت کنند تا بتوانند کمبود جامعه را جبران نمایند که این امر تا

حدود زیادی ممکن نیست و...

مدیریت مشکلات و حوادث غیر منتظره در خانواده

زندگی خانوادگی یک دوره طولانی از ازدواج تا پایان عمر را در بر می گیرد.

زندگی خانوادگی علاوه بر شیرینی ها و خاطرات ماندگار، ممکن است با مشکلات گوناگونی مانند:

- ❖ بیکاری و فقر
- ❖ بیماری شدید و طولانی
- ❖ فوت یکی از اعضای خانواده
- ❖ معلولیت کودک و

مواجه شود و شرایط دشواری را برای خانواده به وجود آورد و حتی ارکان خانواده را دچار تزلزل کند.

در چنین مواقعی اعضای خانواده باید :

- با توکل بر خدا
- صمیمیت و همکاری
- بالا بردن صبر و تحمل خود
- همراهی اعضا با یکدیگر و دعوت یکدیگر به صبر

حوادث را مدیریت کرده و نگذارند خانواده دچار

بحران و تزلزل و آسیب شود.

به موقعیت های ۱ و ۲ توجه کنید ، در این موقعیت ها اعضای خانواده برای مقابله با مشکلات تدابیر مختلفی اندیشیده اند.

۱

... پسردایی من نادر، دچار معلولیت است و برای انجام دادن کارهای روزانه مشکلاتی دارد. دایی من و دیگر اعضای خانواده او این موضوع را پذیرفته اند و می دانند که برای مقابله با این مشکل، باید بیشتر تلاش و همکاری کنند. آنها با صبوری در انجام کارهای روزانه به نادر کمک می کنند. در تفریح ها و سرگرمی هایشان او را مشارکت می دهند و نمی گذارند اعتماد به نفسش ضعیف شود. من روحیه عالی آنها را تحسین می کنم و از صبوری شان درس می گیرم.

۲

... دو سال پیش، پدر بزرگ من فوت کرد و مادر بزرگم تنها ماند. به دلیل پیری و بیماری، او دیگر نمی توانست در خانه تنها بماند و کارهایش را خودش انجام بدهد. پدر و عموهایم با همفکری برای حل این مشکل برنامه ریزی کردند. آنها قرار گذاشتند که در هفته به نوبت به مادر بزرگ سر بزنند و خریدهای او را انجام دهند. هر شب نیز یک نفر در خانه او بخواهد. پدرم همیشه می گوید: «ما هم روزی پیر می شویم و به کمک نیاز داریم.» ما سعی می کنیم با محبت کردن و احترام گذاشتن به مادر بزرگم او را خوشحال کنیم. مادر بزرگ هم، همیشه دعای خیرش را بدرقه راه ما می کند.

۳

خانواده‌ای را در نظر بگیرید که در آن پدر بنا به دلایلی دچار مشکلات اقتصادی شده است و با وجود تلاشی که می‌کند، درآمد کافی ندارد و نمی‌تواند هزینه‌های زندگی را به خوبی تأمین کند. به نظر شما در این شرایط وظیفه اعضای خانواده چیست؟ اعضای خانواده باید چه تغییری در سطح توقعات و خواسته‌های خود به وجود آورند؟

به موقعیت ۳ توجه کنید و در مورد

آن فکر کنید؟

اگر شما در این موقعیت قرار

می‌گیرتید تصمیم شما چه بود؟

در دین اسلام به صله ارحام سفارش و امر شده است.

صله ارحام

واژه «صله» از وصل گرفته شده و به معنای **اتحاد و پیوستگی** است.

«ارحام» به معنای **خویشان و نزدیکان**

صله ارحام از آن دسته واجباتی است که فواید زیادی در آن است.

موارد مختلف صله ارحام

✚ در اسلام، کمک کردن به خویشان و نزدیکان نسبت به دیگران در اولویت قرار دارد.

✚ منظور از صله ارحام: **دیدار با خویشان** و اطلاع از یکدیگر است.

✚ البته این **دید و بازدیدها باید همراه با مهر و محبت** باشد.

✚ باید دقت کرد که وسایل ارتباطی مانند: تلفن، پیامک و... ما را از دیدار حضوری فامیل هامحروم نکند

✚ **کمک مالی به خویشاوندان** جزء صله ارحام محسوب می‌شود.

✚ در مواردی که افراد نذری دارند یا می‌خواهند زکات یا صدقه و... بدهند، خویشاوند نیازمند در اولویت قرار دارد.

- ۵- اگر مواردی از مدیریت درست مشکلات و حوادث در خانواده خود یا خویشان و آشنایان سراغ دارید، در کلاس بیان کنید.
- ۶- فواید صله ارحام برای خانواده‌ها چیست؟
- ۷- اصل دهم قانون اساسی در انتهای درس ۲۲ را بخوانید. چرا چنین اصلی را در قانون اساسی کشور ما قرار داده‌اند؟
- ۸- چگونه بیمه شدن اعضای خانواده در امور مختلف می‌تواند به رفع مشکلات و آرامش بیشتر خانواده‌ها کمک کند؟ با راهنمایی معلم چند نمونه بیان کنید.

۶- شور و نشاط - حمایت خویشاوندان از هم - رفع مشکل یکدیگر در صورت بروز مشکل - همیاری و کمک در مواقع نیاز

اصل ۱۰:

از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.

۷- چون صیانت و پاسداری از خانواده و حفظ آن برای حفظ جامعه امری ضروری و مهم است. در صورت اختلال و تزلزل در خانواده جامعه نیز دچار تزلزل و از هم پاشیدگی شده و از پیشرفت باز می ماند.

۸- در مواقع مختلف بیماری، از کار افتادگی یا فوت سرپرست خانواده از نظر مالی آسیب کمتری دیده و با دریافت حقوق می تواند تا حدود زیادی از نظر اقتصادی تامین باشد.

هم چنین در مواقع بیماری اعضای خانواده، سرپرست خانواده برای تامین هزینه درمانی از نظر اقتصادی دچار مشکل نمی شود.

خانواده یعنی داشتن کسی که به تو عشق می ورزد

خانه یعنی داشتن جایی برای رفتن به آن

و داشتن هر دوی آن ها نعمت و خوشبختی است

خانواده یعنی عشق، یعنی جریان زندگی

